

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว ๑๕ ปี (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๙) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบาย ของรัฐสู่การปฏิบัติ เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยเพื่อมุ่งให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและการอยู่ดี กินดี มีความสุขของคนไทย” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการไว้ว่า การจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๑

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ใช้เป็นหลักสูตรแกนกลาง ของประเทศไทย โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถในแข่งขันกับเวทีโลกได้

วิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทย ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประเทศชาติไทยจนกล่าวได้ว่า “วิถีพุทธ” คือวิถีไทยและวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่มีความเป็นเอกลักษณ์ ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไปคือการกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มุ่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์ ช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปอย่างชัดเจน ซึ่งพุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาอย่างเป็นระบบ แบ่งเป็นการศึกษาได้ ๓ ประการ ได้แก่สิกขา ๓ หรือหลักไตรสิกขา

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑.

^๒กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : ครูสภา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

สุพัตรา สุภาพ กล่าวว่าความสำคัญของพระพุทธศาสนาดังกล่าว การศึกษาของไทย จึงได้กำหนดให้บรรจุ วิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔ ซึ่งระบุจุดมุ่งหมายข้อแรกไว้ว่า ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ของตนเองมีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและในหลัก ไตรสิกขาอันมี ศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ด้วย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนา ให้มีคุณธรรมศีลธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์^๓

สุนน อมรวิวัฒน์ กล่าวว่าจากการศึกษาข้อมูลนักเรียนในสถานการณของสังคม ไทยในปัจจุบัน พบว่าสถาบันครอบครัวมีความอ่อนแอลง ส่วนใหญ่ครอบครัวปัจจุบันเป็นแบบ ครอบครัวเดี่ยว มากกว่าครอบครัวใหญ่ซึ่งเป็นครอบครัววิถีไทย มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีความเอื้อ ออาทรกัน ดังนั้นครอบครัวเดี่ยวจึงขาดทักษะในการดำเนินชีวิต. บางครอบครัวยังไม่พร้อมที่จะเป็น ครอบครัว...ประกอบกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจฝืดเคืองประชาชนคนไทยมีความแตกแยกกันใน เชิงความคิดของสถานการณเช่นนี้เป็นสาเหตุให้เยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน จำนวนไม่น้อยต้องถูก ทอดทิ้งหรือถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย บางคนมีปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งปัจจุบันนี้ สุขภาพจิต ของวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะรุนแรงและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นการสะท้อนออกมาให้เห็นได้อย่าง ชัดเจน จากสื่อมวลชน เช่นปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาทางเพศปัญหาการแพร่ระบาดของ ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ และการพนัน ตลอดจนจนถึงเกมออนไลน์ต่าง ๆ ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลให้ คุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยตกต่ำลงอย่างมาก เมื่อเยาวชนเหล่านี้เจริญเติบโตขึ้นก็ย่อมจะเป็น ผู้ใหญ่หรือเป็นพลเมืองที่ดีของคุณภาพ ปัญหาสังคมดังกล่าวข้างต้นนี้ ส่วนหนึ่งมีผลให้สถาบัน ครอบครัวส่วนหนึ่งอ่อนแอลง มีผลให้สมาชิกที่อยู่ภายในครอบครัวนั้น ๆ มีโอกาสที่จะมีปัญหา ภายในครอบครัว และลูกหลานเป็นปัญหาสังคม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ซึ่งจัดว่า เป็นบ้านหลังที่สองของนักเรียน ต้องทำหน้าที่จัดการศึกษาแก่เยาวชน ให้เป็นไปตามหลักสูตร กระทรงศึกษาธิการ การนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและ การพัฒนาให้แก่ผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่าง บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและจะต้องพัฒนา จริยธรรมคุณธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์^๔

^๓สุพัตรา สุภาพ , บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาจิตใจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล นนทบุรี, ๒๕๔๙), หน้า ๒

^๔สุนน อมรวิวัฒน์, ก้าวสู่มาตรฐานการเรียนรู้ สู่ทักษะชีวิตและพัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่ง คนดี และ มีความสุข, (กรุงเทพมหานคร : ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๑).

โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก มีเอกลักษณ์เป็นรูปแบบ“โรงเรียนวิถีพุทธ” โดย การนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และหลักพุทธปรัชญา (การมีเหตุ มีผลและการคิด วิเคราะห์) มาบูรณาการบริหารจัดการ ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดย มีการจัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนรอบด้าน คือความสมบูรณ์กาย (กายภาวนา) ความ ประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ(จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) และจัดโอกาสเพื่อส่งเสริมให้ นักเรียนได้เรียนรู้ปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตอันประกอบด้วยภารกิจ อยู่ ดู ฟังเพื่อสร้าง สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา โดยเน้นการเรียนรู้แบบ โยนิโส มนสิการ การนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ โดยการบูรณาการในวิถีชีวิตและนำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งเป็นกัลยามิตรของนักเรียน มีความเมตตา มีความอ่อนโยน มีความ อดทนและอดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจ ให้แก่ผู้เรียนอยู่เสมอด้วยหลักการเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้น

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนแนว “โรงเรียนวิถีพุทธ” ว่าเมื่อนักเรียนมีความรู้แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับใด นักเรียนมี ปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง และมีแนวทางใดที่จะแก้ไขปัญหา หรือพัฒนา หรือส่งเสริมให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความเชื่อในหลักพระพุทธศาสนา พุทธปรัชญา สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เป็นที่ชื่นชอบยอมรับของบุคคลทั่วไป ส่งผลให้ นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก

๑.๒.๒ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก กับอาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัวต่อเดือน

๑.๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักไตรสิกขา ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้น

อาชีพผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) ศึกษาการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก

๒) หาความสัมพันธ์ระหว่างการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก กับอาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของครอบครัวต่อ

๓) เปรียบเทียบการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน และการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร/ครูผู้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๓๕๔ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่ ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่วิจัยเป็น โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าประมาณ ๕ เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ – เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ศึกษาการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก กับอาชีพของผู้ปกครองและมี

รายได้ของครอบครัวต่อเดือนเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ เปรียบเทียบการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน และการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการศึกษา

นักเรียน มีเพศ ระดับชั้นเรียน อาชีพผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง มีความแตกต่างกัน และมีการดำเนินชีวิตประจำวันโดยการนำหลักไตรสิกขาคือ ศีล สมาธิ และปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ การบริโภคอาหาร การศึกษา การออกกำลังกาย การพักผ่อน และการในมีจิตอาสา แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

ไตรสิกขา หมายถึง ระบบกระบวนการพัฒนากาย วาจา ใจ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นพุทธะ โดยการสำรวม (ควบคุมกาย วาจา) ตั้งใจและคิดพิจารณาไตร่ตรองของนักเรียน

ศีล หมายถึง ความตั้งใจไว้โดยชอบ ซึ่งกายกรรม และวจีกรรม หรือความเป็นที่ดั่งมั่นแห่งกุศลทั้งหลาย

สมาธิ หมายถึงการตั้งมั่นแห่งจิต การมีจิตกำหนดแน่วแน่มั่นอยู่ในสิ่งใด สิ่งหนึ่งโดยเฉพาะหรือความมีอารมณ์เดียวแห่งจิตที่เป็นกุศล

ปัญญา หมายถึงความความเข้าใจ ตระหนักชัดในสิ่งที่กำหนดไว้ หยั่งแยกได้ในเรื่องเหตุผล ดี ชั่ว คุณ โทษ ความรอบรู้ในกองสังขาร เห็นตามจริง

ชีวิตประจำวัน หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำเป็นประจำ เช่น การบริโภคอาหาร การศึกษา การออกกำลังกาย การพักผ่อน การมีจิตอาสา เป็นต้น

นักเรียน หมายถึง เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก

การบริโภคอาหารตามหลักไตรสิกขา หมายถึงการรับประทานอาหารโดยการมีวินัยในตนเอง มีสมาธิ และมีปัญญาในการบริโภคอาหาร มีการคัดสรรอาหารที่จะรับประทานเพื่อบำรุงร่างกายให้มีชีวิตดำรงอยู่ได้ และทำให้ร่างกายมีความแข็งแรงและเจริญเติบโตตามวัย

การศึกษาตามหลักไตรสิกขา หมายถึงการพัฒนามนุษย์ให้เจริญงอกงามทุกด้าน เช่นด้านความรู้ ความสามารถ ทศนคติ พฤติกรรม ค่านิยมคุณธรรมเพื่อให้เป็นคนดีของสังคม

การออกกำลังกายตามหลักไตรสิกขา หมายถึงหมายถึงการทำให้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้ มีศีล สมาธิ และปัญญา ในการเคลื่อนไหวทุกส่วน และทำงานได้มีประสิทธิภาพ

การพักผ่อนตามหลักไตรสิกขา หมายถึงการหยุดพักในการทำงานชั่วขณะหนึ่งเพื่อให้ร่างกายได้พักผ่อนคลายเครียด ได้หยุดพักผ่อน แล้วสามารถเริ่มงานใหม่อย่างมีคุณภาพ

การมีจิตอาสา หมายถึงการรู้จักเสียสละช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์แก่กันและกันไม่เห็น โดยไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ชุมชน สังคมประเทศชาติ

๑.๗ วิธีดำเนินการศึกษา

๑.๗.๑ รูปแบบการศึกษา ผู้ศึกษาเรื่องการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมี ประชากรกลุ่มตัวอย่างดังนี้

๑.๗.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ วัดศรีเมือง จังหวัดนครนายก ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวนทั้งสิ้น ๓๕๔ คน

๑.๗.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Quantitative Research)

๑.๗.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)

๑.๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบความสัมพันธ์ ใช้การทดสอบของ ไค-สแควร์ (Chi-square) และการทดสอบที (t-test), การวิเคราะห์ความแปรปรวนใช้วิเคราะห์แบบทางเดียว (One-way ANOVA) และนำมาทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe's Method)

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบระดับพฤติกรรมของการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก

๑.๘.๒ ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก กับอาชีพของ
ผู้ประกอบการและรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

๑.๘.๓ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการนำหลักไตรสิกขา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก เมื่อจำแนกตามเพศ
ระดับชั้น และการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง